

NOVELIZACE ZÁKONŮ O ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELČÍCH V OBLASTI VÝBORŮ PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY

(PODKLAD PRO JEDNÁNÍ RADY VLÁDY PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY)

I. Informace k připravované novelizaci

Usnesením vlády č. 845 ze dne 29. června 2009, ke Zprávě o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2008, bylo ministroví vnitra v bodě II./2 uloženo, aby v rámci budoucí novelizace zákonů o územních samosprávných celcích navrhl změnu pravidel pro zřizování výborů pro národnostní menšiny a v případě zákona o obcích též pravidel pro označování ulic a jiných veřejných prostranství v jazyce národnostní menšiny, a to v podobě uvedené v příloze č. 14 Zprávy. Navržená změna, která vychází z praktických zkušeností se zřizováním výborů i s označováním veřejných prostranství, byla připravena Výborem pro spolupráci s orgány samosprávy Rady vlády pro národnostní menšiny, který ji schválil na svém jednání dne 17. února 2009 (konečná podoba byla před předložením vládě schválena též Radou vlády pro národnostní menšiny dne 6. května 2009).

Ministerstvo vnitra ve spolupráci se sekretariátem Rady vlády pro národnostní menšiny připravilo legislativní návrh příslušné právní úpravy, která bude zařazena v souladu s vládním zadáním do nejbližší novelizace zákonů o územních samosprávných celcích. Ministerstvo vnitra v současnosti připravuje v rámci plnění úkolů plynoucích ze *Strategie vlády v boji proti korupci pro období let 2011 a 2012* novelizaci zákonů o územních samosprávných celcích (s termínem předložení vládě do konce letošního roku). Součástí této novelizace proto bude i připravená změna zákonů o územních samosprávných celcích v souladu s usnesením vlády č. 845/2009.¹

---

¹ Text uvedený v příloze č. 14 Zprávy o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2008, z něhož měl ministr vnitra při formulaci novely vycházet, bylo třeba při zpracování legislativního textu pouze mírně upravit dle legislativních pravidel vlády a dále přizpůsobit z hlediska požadavků na obsahové vyjádření právních norem (přesnost a jasnost). Návrh byl oproti textu přílohy č. 14 doplněn o výslovnou reakci na situace, v nichž není dostatek zájemců z řad příslušníků národnostní menšiny o členství ve výboru. Tyto případy jsou dnes řešeny pouze výkladem a k odstranění aplikačních obtíží se jevílo jako vhodné tento výklad vtělit přímo do textu zákona. Jak toto doplnění tak provedené formulační úpravy samozřejmě plně respektují obsahový požadavek novely, vyplývající z usnesení vlády č. 845/2009.

Příloha – legislativní návrh
(ve vztahu k zákonu o obcích)

1. Úplné znění právní úpravy

§ 29

(2) V obci obývané příslušníky národnostních menšin se název obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků uvádějí též v jazyce národnostní menšiny, jestliže se podle posledního sčítání lidu hlásilo k této národnosti alespoň 10 % občanů obce, pokud o to požádají zástupci příslušné národnostní menšiny prostřednictvím výboru pro národnostní menšiny (§ 117 odst. 3) a pokud ten svým usnesením návrh doporučí, **anebo pokud o to písemně požádá občanské sdružení zastupující zájmy příslušné národnostní menšiny^{12a)}**, které ke dni podání žádosti působí alespoň 5 let na území obce.

-----
^{12a)} § 5 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

§ 117

~~(3) Obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje svaz utvořený podle zvláštního zákona;³⁶⁾ vždy však příslušníci národnostních menšin musí tvořit nejméně polovinu všech členů výboru.~~

-----
³⁶⁾ Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

(3) Obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů obce, hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny, pokud o to písemně požádá občanské sdružení zastupující zájmy národnostní menšiny.^{12a)} Nejméně polovinu členů výboru musí tvořit příslušníci národnostních menšin, ledaže tuto podmínku nelze splnit pro nedostatek kandidátů z řad národnostních menšin.

* * *

2. Odůvodnění (text do důvodové zprávy)

(§ 29 odst. 2 zákona o obcích)

Navržená změna modifikuje na základě praktických zkušeností podmínky pro označování obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných prostranství a pro označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků v jazyce národnostní menšiny. Až dosud platí, že obci vzniká povinnost uvádět názvy v jazyce národnostní menšiny pouze tehdy, jestliže tak *rozhodne* (slovy zákona *doporučí*) *výbor pro národnostní menšiny na základě*

žádosti zástupců příslušné národnostní menšiny. Nově bude taková povinnost obci vznikat i tehdy, jestliže o to písemně požádá *občanské sdružení, které zastupuje zájmy příslušné národnostní menšiny a které ke dni podání žádosti působí na území obce alespoň 5 let.* V obou případech samozřejmě zůstává zachována základní podmínka, aby se k dané národnosti podle posledního sčítání lidu hlásilo alespoň 10% občanů obce.

Podobně jako doposud v případě doporučení výboru pro národnostní menšiny bude i ve vztahu k *žádosti občanského sdružení* platit, že obec za splnění všech dalších podmínek plynoucích z § 29 odst. 2 zákona o obcích bude povinna názvy v jazyce národnostní menšiny uvádět (o uvádění názvů v jazyce národnostní menšiny tedy není rozhodováno zastupitelstvem dle § 84 odst. 2 písm. r/ zákona o obcích, neboť se nejedná o rozhodnutí o názvu, ale pouze o uvedení již existujícího názvu v jazyce národnostní menšiny).

Občanské sdružení, tedy sdružení dle zákona č. 83/1990 Sb., které podává žádost, musí splnit dvě podmínky: musí zastupovat zájmy národnostní menšiny a musí působit alespoň 5 let na území obce. *První požadavek* lze mít za splněný tehdy, jestliže občanské sdružení dle svých stanov zastupuje zájmy té národnostní menšiny, v jejímž jazyce mají být názvy uváděny, tedy v jazyce národnostní menšiny, která tvoří podle posledního sčítání lidu v obci alespoň 10% občanů obce. Stanovy mohou upravit přímo, že dané občanské sdružení zastupuje zájmy dané národnostní menšiny, mohou tak však stanovit i obecně, bude-li se jednat o občanské sdružení zabývající se obecně problematikou národnostních menšin. V takovém případě však bude nutné, aby se občanské sdružení ve své činnosti fakticky zabývalo příslušnou národnostní menšinou. Je zároveň nutné, aby občanské sdružení zastupovalo zájmy národnostní menšiny po celou zákonem stanovenou dobu (5 let) požadovaného působení občanského sdružení v obci. *Druhá podmínka*, tedy působení na území obce alespoň 5 let, musí být splněna kontinuálně před podáním žádosti (samozřejmě lze započítat i dobu před účinností této novely). Nebude však nutné, aby občanské sdružení mělo na území obce své sídlo, postačí, pokud zde má např. svou pobočku či pokud na území obce fakticky vykonává určitou činnost. „Působení“ na území obce se přitom musí týkat národnostních menšin (nebude tedy možné považovat uvedenou podmínku za splněnou, pokud občanské sdružení sice na území obce vykonává činnost více než 5 let, avšak problematice národnostních menšin se věnuje pouze krátkou dobu). To zároveň znamená, že i *první požadavek*, tedy zastupování zájmů národnostní menšiny, musí být splněn po celou zákonem stanovenou dobu (tím bude bráněno situacím účelového měnění stanov občanského sdružení).

Písemnou žádost bude jménem občanského sdružení podávat ten, kdo je oprávněn za ně jednat navenek. Protože není podáním podle správního řádu nebude žádost vyřizována ve správním řízení. Jakmile obec žádost obdrží, posoudí, zda jsou splněny zákonné podmínky (takové posuzování by měla primárně činit rada obce dle § 102 odst. 3 zákona o obcích). Pokud podmínky pro uvádění názvů v jazyce národnostní menšiny jsou splněny, je povinností obce toto označování zajistit. Pokud nikoli, bude občanskému sdružení sděleno, že podmínky splněny nejsou. O tom může být příslušným obecním orgánem přijato usnesení, ale nemusí.

Provedení této změny si vyžádaly praktické zkušenosti Rady vlády pro národnostní menšiny, neboť, dle jejich poznatků (viz Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2008, schválená usnesením č. 845/2009), výbory pro národnostní menšiny ne vždy žádostem zástupců příslušné národnostní menšiny vyhověly, aniž by pro své odmítavé stanovisko měly legitimní důvody. Právě na tyto situace má novela reagovat tím, že zavádí možnost podání žádosti přímo občanským sdružením. Podmínky jsou přitom nastaveny tak,

aby žádost zástupců národnostní menšiny, podaná prostřednictvím výboru pro národnostní menšiny, i nadále představovala hlavní způsob pro prosazení vícejazyčných názvů a podání „kvalifikované“ žádosti občanským sdružením bylo pouze výjimečným řešením v případech, kdy výbor svou úlohu zastupovat zájmy národnostní menšiny neplní řádně. Požadavek, aby občanské sdružení zastupovalo zájmy národnostní menšiny (po celou zákonnou pětiletou dobu svého působení v obci) a zároveň aby po tuto dobu působilo na území obce by měl zamezit zakládání občanských sdružení *ad hoc* pouze za účelem prosazení vícejazyčných názvů. Obě uvedené podmínky by tedy měly zajistit, že vícejazyčné názvy bude prosazovat občanské sdružení v obci etablované.

(§ 117 odst. 3 zákona o obcích)

Změna na základě praktických zkušeností se zřizováním výborů pro národnostní menšiny nově upravuje mechanismus jejich ustavování. Zákon především nově podmiňuje povinné zřízení výboru nejen tím, že při posledním sčítání lidu se v obci hlásilo více než 10% občanů obce k jiné než české národnosti (není třeba, aby existovala jedna více než 10% národnost, postačí, pokud všechny v obci se nacházející národnosti jiné než české celkem tvoří alespoň 10%), ale též tím, že o zřízení výboru písemně požádalo občanské sdružení zastupující zájmy národnostní menšiny. Změna vychází vstříc potřebám praxe, neboť sčítání lidu probíhá zpravidla v desetiletém intervalu a přítomnost národnostních menšin v obci se tudíž může měnit, aniž by však povinnost obce zřídit výbor zanikla. Z praxe jsou známy i situace, kdy po posledním sčítání lidu národnostní menšina zcela zmizela, avšak obec přesto musela ustavit výbor pro národnostní menšiny. Takové situaci by měl zákon zamezit tím, že pro povinné zřízení výboru nově předpokládá iniciativu, tedy *zájem* ze strany samotných národnostních menšin. Písemnou žádost může podat občanské sdružení, které dle svých stanov zastupuje zájmy některé z národnostních menšin, jež jsou v dané obci přítomny. Účinky žádosti se vztahují pouze na funkční období zastupitelstva, neboť jeho uplynutím končí výboru zřízené zastupitelstvem svou činnost.

Změna zachovává podmínku, aby členy výboru byli příslušníci národnostních menšin, odstraňuje však požadavek, aby se jednalo o příslušníky delegované svazem utvořeným podle zvláštního zákona, neboť takový požadavek poměrně problematicky omezoval vůli zastupitelstva obce svobodně rozhodovat o složení výborů (zastupitelstvo obce v tomto případě bylo omezeno výběrem pouze z návrhů svazu). Kromě toho byla taková konstrukce sporná i z hlediska přístupu do výboru pro ostatní příslušníky národnostních menšin, kteří nebyli organizováni v žádném svazu. Text zákona se naopak výslovně doplňuje o řešení situace, kdy budou splněny podmínky pro vznik výboru (existence národnostních menšin a písemná žádost občanského sdružení), avšak v obci nebude zájem o členství ve výboru. V takovém případě povinnost zřídit výbor nezaniká, není však nezbytné obsadit jej alespoň z jedné poloviny příslušníky národnostních menšin. Občanská sdružení však samozřejmě neztrácejí své oprávnění navrhnout zastupitelstvu obce členy výboru, toto oprávnění však musí realizovat plně v režimu zákona o právu petičním. Příslušníci národnostních menšin mohou být zastupitelstvem vybíráni nejen z členů zastupitelstva nebo z občanů obce, ale členem výboru může být jakýkoli příslušník národnostní menšiny (podle § 2 odst. 2 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, je **příslušníkem národnostní menšiny** občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti; podle § 2 odst. 1 téhož zákona je **národnostní menšina** společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem,

kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo).

Zastupitelstvo obce samozřejmě může zřídit výbor pro národnostní menšiny i tehdy, pokud nebudou splněny zákonné podmínky, tedy jestliže počet občanů obce hlásících se k jiné než české národnosti nepřesáhne 10% nebo sice tuto hranici přesáhne, avšak požadavek na zřízení výboru nebude uplatněn. V takovém případě však není zastupitelstvo obce vázáno podmínkou, aby členy výboru byly alespoň z poloviny příslušníci národnostních menšin.

Podobná situace může nastat i v souvislosti s novým sčítáním lidu. Jestliže zastupitelstvo obce zřídilo v souladu s výsledky sčítání lidu výbor pro národnostní menšiny a z nového sčítání lidu vyplýne, že obec již nadále nespĺňuje podmínku pro povinné zřízení takového výboru (10% příslušníků národnostních menšin), může zastupitelstvo obce rozhodnout o jeho zrušení. Pokud tak ovšem neučiní, výbor i nadále trvá dál, a to až do zvolení nového zastupitelstva obce.

* * *

2. Legislativní text

1. V § 29 se na konci odstavce 2 doplňují slova „ , anebo pokud o to písemně požádá občanské sdružení zastupující zájmy příslušné národnostní menšiny^{12a)}, které ke dni podání žádosti působí alespoň 5 let na území obce“.

Poznámka pod čarou č. 12a zní:

^{12a)} § 5 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

2. V § 117 odstavec 3 zní:

„(3) Obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů obce, hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny, pokud o to písemně požádá občanské sdružení zastupující zájmy národnostní menšiny.^{12a)} Nejméně polovinu členů výboru musí tvořit příslušníci národnostních menšin, ledaže tuto podmínku nelze splnit pro nedostatek kandidátů z řad národnostních menšin.“